

A 19. sz. végén a kisvárdai zsidóság számának és anyagi erejének gyarapodása, együtt eredményezte, hogy új zsinagógát emeltek. 1899-ben a Kisvárdai Lapok közölte, hogy: *„Vármegyénk szülötte, Grósz Ferenc...a fiatal műépítész készítette az itteni izraelita hitközség által építeni czélzott új templom tervét”*. A megvalósításhoz pályázatot hirdettek, a munkára az ajánlatokat 1900. szeptember hó 26-án déli 12 óráig lehetett benyújtani.

Az biztos, hogy 1901 tavaszán a zsinagóga már épül, júliusban még épül, 1902 februárjában viszont már bizonyosan átadták.

A 18x30 méteres, vörös téglából készült romantikus stílusú zsinagógán formailag érezhető a miskolci és a szatmári zsinagógák hatása. Az íves tető a tokaji zsinagógához teszi hasonlatossá. *„Alaprajzában a hagyományos zsinagógák elrendezését követi. A női karzatra az épület két oldalhomlokzata felőli lépcsőházon keresztül lehetett feljutni.”* Az öntöttvas oszlopokkal alátámasztott karzat a belső teret három oldalról veszi körül.

Eredetileg minden falfelület gazdagon festett dekoráció borított, ebből napjainkra csak a három középső boltív ornamentális díszítése maradt meg, és néhány díszítés-folt a mennyezet többi részén

Maga a zsinagóga két fő részből áll. Az egyik az előcsarnok, melynek bejárata közelében helyezték el a rituális kézmosót (kijor), a díszes márványtálat. A másik rész az ún. zsinagógai tér, ennek legfontosabb része a belső keleti fal (mizrah) és az előtte álló terület. Itt volt a tóratekercesk őrzésére szolgáló, falfülkébe beépített frigszekrény.

A második világháború és a holokauszt után a korábbi mintegy 3.500 fős zsidóságból 1946-ban csak 800 főt találtak. A hitközség a tagok fogyása miatt az épületet eladta 1975-ben eladta a városi tanácsnak, majd évekig tartó huzavona után, 1983-ban a volt zsinagóga - immár Rétközi Múzeum -, felújítása a befejezés stádiumába jutott. Az épület helyreállítását és átépítését Lombár Pál és Hegyi Mária tervei alapján hajtották végre. A díszes tóraszekrényt kibontották a falból, és áthelyezték a zsinagógával szemben lévő imaházba. A megmaradt színes üvegdarabok alapján felújították az ablakokat, helyükön maradtak az öntöttvas oszlopok, melyek továbbra is tartják a fából épült női karzatot. A zsinagóga eredeti berendezéséből, tárgyaiból, eszközeiből nem sok maradt.

Az éveken át beázott falfestmények többnyire tönkrementek, ezért le kellett azokat meszelni. A múzeumot 1983. október 26-án adták át. Az épület 1990. február 27-én „műemlék jellegű építmény” lett, később ez a kategória megszűnt, s ma már műemlékként tartják nyilván. Az elmúlt évtizedekben a volt zsinagóga több felújításon esett át.

A volt zsinagóga előcsarnokában márványtáblákon az I. világháború kisvárdai izraelita áldozatainak, továbbá az 1944-ben elhurcolt zsidók nevét örökítették meg.

Az épület kiállítási felülete 670 m², amely két részre oszlik: a földszintre és a galériára. A földszinten állandó kiállítások: Ajaki ház és cifra pitvar. „Kerek az én szoknyám alja...” – babák népviseletben, szövőház, paraszti háztartás kellékei, kovácsműhely.

A galérián polgári lakásbelső, Kisvárda és a környék régészeti leletei és a zsidóság tárgyi emlékei láthatók. Az állandó kiállítások mellett időszaki kiállítások is várják az érdeklődőket.